

בעין חינוך

בעין חינוכית מספר 111, ט"ז בסיוון תשע"ב

החופש הגדול כאתגר חינוכי של מתן חופש

תזזה פרנקל, מחנכת בתיכון "תהילה" בירושלים

לבית הספר ולא יעשה לנו בושות; הוא יצא לחופש הגדול וימשיך להתנהג בדיוק כמו שאמרנו לו; הוא ייפגש עם אנשים חדשים, אבל ידע לברור את חבריו, את מקומו, את מעשיו – כרצוננו; הוא יגיע לגיל 18 וילך בדיוק לאן שאנחנו חושבים שמתאים לו. הציפייה ברורה, אבל החיים כמו החיים – הם לא תמיד מה שפיללנו.

קיבוצניקים לשעבר, לפחות הוותיקים שבהם, יכולים לספר לכולנו כיצד כמעט נידו אותם כשהחליטו לעזוב את הקיבוץ. בני עדות שונות בדור הקודם יספרו לנו באילו קשיים הם נתקלו מצד המשפחה כשבחרו בן/בת זוג מעדה אחרת. ולא נשכח את הילד שהלך להיות צייר כשאמו ציפתה שיהיה עורך דין, את הילדה שבחרה בקריירה על חשבון הקמת משפחה "בזמן", ועוד. רבים מאתנו אינם מעזים אפילו להיזכר בגודל האכזבה והכאב שהעמיסו על הוריהם ועל מחנכיהם כשבחרו בדרך אחרת.

בקרוב בני הנוער שלנו יוצאים לחופשת הקיץ. בשבילנו זה מעין אימון ב"שלה לך" קטן. ההורים, המורים, הר"מים והמחנכות מצפים, וחוזרים ואומרים לילדים, שישמרו על עצמם, שיבחרו בטוב, שישארו בצד הנכון. יש המגדילים לעשות ומנסים אפילו לייצר מסגרות חלופיות לחופש. בעצם הם צודקים. ללא הפיקוח הצמוד שלנו, הנוער הוא בסיכון, לעתים אמת. אכן, אסור להתעלם, יש סכנות כשולחים אותם. הם עלולים לבחור ברע, הם עלולים ליפול ולהיכשל, עם חברים שלא רצינו, בהתנסויות שלא דמיינו, בהתמכרויות ובטעויות גורליות.

בפרשת השבוע האחרונה שנקרא השנה לפני החופש הגדול, פרשת "שלח לך", ה' מצווה את משה לשלוח אנשים לתור את הארץ. כיוון שהקב"ה יודע הכול, הוא ידע מה יקרה. אך משה לעומת זאת לא ידע. מבחינתו הוא שלח אנשים להביא את טובת הארץ בפני העם. התחזית שלו הייתה ברורה – המרגלים יעמדו בפני העם עם חזרתם ויספרו טובות על הארץ המובטחת. לא רק משה כשליח ה' יאמר להם את הדברים, אלא קולות עצמאיים של המרגלים, משפיעים וראויים, יצטרפו ל"קמפיין" בעד ארץ ישראל. בפועל, משהו השתבש. הם לא עמדו בציפיות של משה. השליחים, טובי העם, הוציאו את דיבת הארץ במקום את סגולתה.

כשאני מהרהרת בכך אני שואלת את עצמי – למה בעצם ציפה משה? מה עלה בדעתו? הרי הוא, במצוות ה', שלח אנשים חזקים, עצמאיים, בעלי דעות, כדי למלא משימה, שאפילו לא מוזכר לנו בתורה שהם נצטוו עליה מפורשות, כאילו היו צריכים לדעת בעצמם להסתכל על הארץ רק בעיניים אוהדות. הם לא תודרכו לעצום עיניים לקשיים, לספקות, לחששות ולפחדים ולדווח רק אמת אחת, חיובית בלבד.

זו למעשה הדילמה: אתה שולח אנשים מטעמך ומצפה מהם להישאר נאמנים לך ולדרכך בכל מחיר, להמשיך לדבוק בך, גם כשאתה כבר לא שולט עליהם, על מוצא פיהם, על מעשיהם.

אין הורה ואין איש חינוך שלא חווה את זה. בשלב מסוים, אחרי כל המסרים התורניים והערכיים; אחרי הלימוד האין-סופי; אחרי השיחות הממושכות והתרגול היום-יומי, אנחנו מצפים שנעשה לגוזל המתבגר "שלח לך", והוא ילך, כברור מאליו, ישר בשליחותנו. הוא ילך

זה הדבר הנכון ביותר. אם ננסה לשלול מהם את אפשרויות הבחירה, אם לא נבין את הצורך בחירות המהותית שלהם, נפסיד אותם בין כה. לפיכך, בעתיד הקרוב והרחוק, כשאנחנו מתאמנים קצת ב"שלח לך" עם ילדינו, כדאי לא לשכוח לספר להם את כל זה, לשתף אותם, לומר להם למה התכוונו, מה הן הציפיות שלנו ומה הם הפחדים שלנו. ואז, בסוף, לא נותר לנו אלא לקוות ולהתפלל שהבחירה שלהם תהיה מוצלחת ונכונה ולא רחוקה כל כך ממה שאנחנו מצפים.

בכל זאת יש משהו שאולי אנחנו יכולים ללמוד מפרשת "שלח לך". נדמה לי שמה וכולנו יצאנו קצת נשכרים מלקחי פרשת המרגלים, מי כבני אדם וכהורים ומי כאנשי חינוך או כמנהיגים. משה בסיפור הזה איבד את התמימות, וטוב שכך. אולי גם הקב"ה רצה לעצב כך את גדול המנהיגים של העם היהודי, שיעבור חוויות מעצבות וצורבות אף במובן זה. משה למד שלא כל הציפיות מתגשמות, וככל שנעבוד קשה ונזרע, ונשקה, ונדשן, בסוף צריך לעצום עיניים, להתפלל... ולשלוח. על כן, כאשר עושים "שלח לך", עושים את הדבר המסוכן ביותר אך הנכון ביותר גם יחד. נותנים לאנשים שלנו, לאהובים שלנו, את אפשרות הבחירה, לטוב וגם לרע.

הרהורים חינוכיים

- א. רבים מהמחנכים ומההורים מלאי חששות מהחופש הגדול וסכנותיו. מתוך איזו עמדה נפשית מציעה לנו תרזה להתבונן על החופש הגדול המוענק לצעירים?
- ב. רבים מנסים למלא את החופש באין סוף פעילויות כדי לצמצם את שעות הבטלה והסיכון. האם דבריה של תרזה מהווים סתירה למאמץ זה? האם מסקנתם היא להשאיר במודע ומבחירה שעות בטלה רבות?
- ג. האם קיימות השלכות מעשיות לאופן שבו נכין את צעירינו לחופש הגדול, נוכח דבריה מעוררי המחשבה של תרזה?
- ד. לקראת סוף דבריה ממליצה תרזה "לא לשכוח לספר להם את כל זה, לשתף אותם, לומר להם למה התכוונו". למה כוונתה? מה בדיוק כדאי ורצוי לומר ברוח זה?

קיץ טוב ומבורך, בע"ה.

מסביב לדפים

- א. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי החינוך והחיים, המתאימות לרוח של 'בעין חינוכית', מוזמנת לשלוח אליי: vyg8@zahav.net.il.
- ב. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי 'בעין חינוכית'. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.
- ג. מומלץ לשמור על דפי 'בעין חינוכית' לשימוש עתידי.
- ד. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.